

۲۰۲۰/۶/۶

کاندید اکادمین سیستانی

وزیر اکبر خان، قهرمان ملی قیام کابل

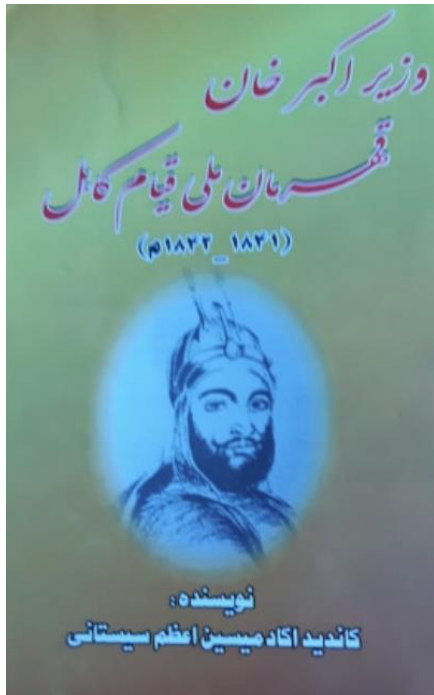
جاتم به فدای دشت و دامان وطن جاوید بود نام بزرگان وطن

نام وطن و یاد ابر مردان است یاد آور تاریخ درخشان وطن

«عبدالوکیل کوچی»

در مقدمه کتاب میخوانیم که:

خشم، نفرت، طغیان و شورش برضد حاکمیت بیگانگان، چه عرب، چه عجم، چه ترک، چه مغول، چه روس و چه انگلیس جوهر تاریخ افغانها است.

حاکمیت بیگانگان ذاتاً همراه بوده است با زورگویی، اختناق، استبداد، بهره کشی، ستم مالیاتی و حق کشی و ناروانی های بی شمار دیگر. همچنان بیگانگان برای تحکیم پایه های حاکمیت خود علاوه بر توسل به زور و خشونت، با تطمیع و نزدیک ساختن افراد ضعیف النفس، سودجو و خود خواه به خود و تهدید کردن و شکنجه دادن و به زندان کشیدن و هتک حرمت اشخاص بارسوخ و با اعتبار و دارای وجهات ملی، و خوار کردن آنان در انظار دیگران، سعی میورزند تا با ایجاد فضای ترس و بی اعتمادی میان افراد جامعه محکوم، از وحدت و یکپارچگی مردم بکاهند و مانع هرگونه واکنش و عکس العمل برضد خود گردند.

دامن زدن به اختلافات نهفته قبیله یی، نژادی یا قومی، مذهبی و محلی برای بهره برداری از آن به نفع حاکمیت خود و دادن هدایا، تحفه ها، رشوه ها، نفوذ در میان محافل خصوصی و حرم سراها، منورین و نخبه گان سیاسی و نظامی، نوازش ها و تنبیهات، و همه گونه خدعه ها و حقه بازیهای دیگر، به منظور در اسارت کشیدن جامعه محکوم، از اساسات سیاست استعماری و استعماری بیگانگان است.

اعمال فشار بر توده های میلیونی و پشت پا زدن به ارزش های اخلاقی و فرهنگی و نهادهای اجتماعی که جامعه آنها پذیرفته و با آن خو گرفته است، از جانب اعمال حاکمیت بیگانه، به مرور زمان، کاسه صبر مردم را لبریز ساخته و زمانی فرار رسیده که یک اشتباه کوچک ارادی یا غیر

د پائو شمیره: له ۱ تر ۴

افغان جرمن آنلین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابلئې. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکني د لیکنيزي بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله لیکنه له رالیولو مخکې په خیر و لولئ

ارادی عمال اجنبی و بیگانه، سبب شورش های دسته جمعی محلی یا قیام های عمومی مردم برضد استبداد و حاکمیت بیگانگان در کشور گشته است. از همین روال است قیام مردم کابل در نیمه قرن

۱۹ میلادی برضد تجاوز و تخطی و زورگویی انگلیسها طی سالهای ۱۸۳۹ - ۱۸۴۲ میلادی.

این قیام به سلسله قیامها و شورش های ضد استبدادی و ضد سلطه اجنبی در کشور، یکی از بزرگترین قیامهای مردم برضد یکی از قدرتمندترین دول استعماری جهان، یعنی انگلیس است، که به همت مردم شجاع و از خود گذر افغان برهبری سالم و عاری از جاه طلبی ها و قدرت خواهی و مداخلات خارجی، به درایت و شهامت شخصیت های ملی و تاریخی کشور به راه افتاد و بالاخره به موفقیت و پیروزی انجامید.

متأسفانه از میان صدها غازیمرد از جان گذشته سهیم در قیام کابل، اسامی اندکی بما رسیده است، حتی از جمله ۱۸ تن سران ملی که در پای عهدنامه خروج قوای انگلیس از افغانستان امضاء گذاشته اند، معلومات اندکی در کتب تاریخی ثبت شده است. اینها عبارت بودند از:

۱- محمدزمانخان، ۲- میرحاجی، ۳- سکندرخان، ۴- درویشخان، ۵- محمداکبر خان، ۶- محمدعثمان خان، ۷- غلام احمدخان، ۸- غلام محمدخان، ۹- خان محمدخان، ۱۰- عبدالخالق خان، ۱۱- امین الله خان، ۱۲- میراصلان خان، ۱۳- میراسلم خان، ۱۴- محمدخان، ۱۵- محمد نصیرخان، ۱۶- عبدالله خان، ۱۷- عبدالغفورخان، ۱۸- میرآفتاب خان. (فرهنگ، افغانستان در پنج قرن اخیر، ج ۱، ص ۲۷۸، کهزاد، بالاحصار کابل و پیش آمدهای تاریخی، ج ۲، ص ۳۱۲-۳۱۵)

غبار، اسامی ۱۱ نفر سران ملی طرف مذاکره با انگلیسها را چنین پرشمرده است: ۱- یا صاحب الزمان (۴)، ۲- نواب جبارخان، ۳- غلام محمدخان، ۴- خانگل خان، ۵- صوفی خان بایانی، ۶- محمد ناصرخان، ۷- محمدعثمان خان، ۸- تائب امین الله خان، ۹- عبدالرسول خان، ۱۰- محمدیارخان، ۱۱- عبدالسلام خان پسر خواجه میرخان (غبار، در مسیر تاریخ، ص ۴۵۲)

ولی غبارنام های سردار اکبرخان و نواب محمدزمانخان و سردار سلطان احمدخان، و محمدشاه خان بابکرخیل و عبدالله خان اچکزائی را که همواره در میدان نبرد و مجالس مذاکره با دشمن حاضر بوده اند نمی برد. درحالی که این اشخاص به نمایندگی از سران و رهبران قیام در پای شرطنامه خروج قوای انگلیس از افغانستان امضاء گذاشته اند.

متأسفانه اسناد و مدارک کتبی ما، حتی در مورد همین تعداد سران ملی هم اطلاعات کافی در اختیار نمیگذارند، بنابراین درپرتو مدارک و اسناد تاریخی باقی مانده از همان ایام، فقط در مورد ۸ تن از آنان نسبتاً اطلاعات بیشتری ثبت شده است. این ۸ تن دلیرمرد تاریخ مبارزات کشور عبارتند از: وزیر اکبرخان، غازی عبدالله خان اچکزائی، میر مسجدی خان کوهستانی، نایب امین الله خان لوگری، محمدشاه خان بابکر خیل لغمانی، سردار سلطان احمدخان، نواب محمدزمان خان و سردار

شمس الدین خان .

با مطالعه کارنامه های این ۸ تن غازیمرد افغان، جوانان و نسل بالنده کشور ما بایستی تاریخ کشور خود را یک بار دیگر با دقت بیشتر مطالعه کنند، تا بهتر آگاهی حاصل نمایند که وطن عزیز ما در هر مرحله از تاریخ، چه بزرگ مردانی در دامن پرفیض خویش پرورش داده که تاریخ وطن و مردم ما به نام و کارنامه های شان می نازد.

واقعاً شهامت و پایداری و صداقت و یکدلی این ابرمردان تاریخ ما، درس بزرگی وطن دوستی، مردم خواهی، اتحادملی، دفاع از شرف و نوامیس ملی برای نسل های حاضر و آینده کشور ما خواهد بود. وبسیار بجاست تا از این قهرمانان و مبارزین از جان گذشته با تکریم و شکوه بیشتری یاد آوری شود و یاد نامه دلیر مردی های هر یکی را در رساله ای یا کتابی تصویر کرد و به دست نشر سپرد و حتی میتوان پیشنهاد نمود تا به پاس کارنامه ها و پیکارهای جانبازانه غازی مردان سه جنگ افغان و انگلیس و همچنان جنگ کبیر میهنی ضد شوروی، محافل یاد بود، سیمناها، کنفرانس ها و سمپوزیم هایی در سطح ملی و بین المللی دایر گردد.

بزرگداشت از مبارزین ملی و جانبازان راه آزادی وطن، حرمت گذاری به شهامت و فداکاری مردان دلیر وطن و پدران و نیاکان غیور افغان و رهبران ملی شرافتمند و مسلمان کشور یک عمل بسیار بجا و معقول است و به هیچوجه اهمیت آن کمتر از یادبود شاعری گمنام و احیاناً مداح و غرق در دنیای خود و بیگانه از مردم نیست و از همین دیدگاه ضرورت دوباره نویسی تاریخ کشور در پرتو اندوخته ها و تحقیقات نوین برای هر نسلی از وظایف اولی به شمار می رود.

برسیبیل نمونه میتوان از وزیر محمداکبر خان، قهرمان ملی قیام کابل نام برد که نقش سازنده در کامیابی قیام مردم کابل برضد انگلیس ها از ماه دسامبر ۱۸۴۱ میلادی به بعد بازی کرده است. وی یکی از جوان ترین زعمای ملی است که در ۲۵ سالگی برهبری قیام ضد انگلیسی برگزیده شد و نقش رهبری خود را در طرد دشمن و اخراج فوری قشون انگلیس ها از افغانستان، بصورت موفقانه و سرفرازانه انجام داد. او از زمره آن سیماهای تابناک و مشعشع تاریخ مبارزات مردم ما در نیمه اول قرن ۱۹ میلادی است که نظیر آنها تاریخ وطن بعد از وزیرفتح خان به یاد ندارد. البته دلیر مردان دیگری که دوشادوش وزیر اکبرخان در بیرون راندن انگلیسها از کشور و انحلال رژیم پوشالی شاه شجاع رزمیده و کارنامه آفریده اند، قابل یادآوری و بزرگداشت هستند که حتی المقدور از هر کدام شان در جایش صحبت شده است.

بخصوص کارنامه های ۸ تن از سران قیام ۱۸۴۱ را از آن جهت در فصل های جداگانه به بیان گرفته ام تا سهم هر کدام شان در نبرد بابیگانگان و توانمندی رهبری هریک شان برای ما و نسل های بعدی روشن و مشخص شده باشد. شرح و بسط و حجم هر فصل مربوط به این بزرگان افغان، منوط و مربوط به میزان معلومات منابع و مدارکی است که در دسترس نگارنده قرار داشته

اند.

تردیدی نیست که سراج التواریخ، افغانستان در مسیرتاریخ، افغانستان در پنج قرن اخیر، بالاحصار کابل و پیش آمدهای تاریخی، اکبرنامه از حمید کشمیری و ظفرنامه از قاسم آگره‌ئی، از کتب معتبری اند که چگونگی جنگ اول افغان و انگلیس و نقش رجال مؤثر در این جنگ را شرح میدهند، ولی در میان تألیفات خارجی‌ها، باید از سه منبع عمده نام گرفت که اطلاعات شان در مورد قیام کابل و رجال نیدخل در قیام، خیلی مهم و دارای اطلاعات دست اول است. یکی از این مآخذ، کتاب «زندگی امیر دوست محمدخان» نوشته موهن لال کشمیری، جاسوس کارکشته انگلیس در دوران جنگ اول افغان و انگلیس است.

در کتاب موهن لال اسناد و مکتوبهای محرمانه مهمی بازتاب یافته است که از جانب امیر دوست محمدخان عنوانی شاه فارس و قیصر روسیه و ویسرای هندوستان، و بالعکس عنوانی امیر دوست محمدخان و سرداران قندهاری رد و بدل شده است و بجز در این کتاب تا کنون در هیچ کتاب تاریخی دیگر افغانی دیده نشده است.

کتاب "وقایع و سوانح تاریخی افغانستان" از شهزاده علیقلی خان پسر فتح علیشاه قاجار، اثر مهم دیگری است که وقایع قیام کابل را از زبان سردار سلطان احمدخان برشته تحریر در آورده است. و سوم اثر "خاطرات یک زندانی" بقلم بریدمن "ایر"، یکی از افسران زخمی و اسیر انگلیس در دست سردار اکبرخان است که در سالهای اخیر از طرف یک هموطن افغان در امریکا ترجمه و بزبان پشتو به چاپ رسیده است.

معلومات این سه منبع برای من در شناخت عناصر ملی در قیام کابل و نیز عناصر خاین به وطن و جواسیس انگلیس بسیار کمک کرده است.

مؤلف امیدوار است که با دقت در شرح حال هریک از رهبران ملی و سهیم در قیام کابل، درک و معرفت ما، با شخصیت های تاریخی کشور دقیق تر و کامل تر گردد؛ تا بتوانیم در برابر یاوه سرایان ضد افتخارات ملی و تاریخی کشور موضعگیری استوارتر و دقیق تری داشته باشیم.

(وزیر اکبرخان قهرمان ملی قیام کابل، در ۶۶۴ صفحه از طرف انتشارات دانش، در کابل در ۲۰۱۴ چاپ شده است)

پایان

د پانو شمیره: له ۴ تر ۴

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنی د لیکنیزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکې په خیر و لولئ